

Çocuğun Dil Gelişiminde Yaratıcı Yazmanın Önemi

Fahri TEMİZYÜREK*

Kenan BULUT**

Öz: Bilgi Çağı olarak kabul edilen çağımızın hızla gelişen ve değişen gereksinimlerine ayak uydurmada; duygu, düşünce, istek ve arzuların güzel ve etkili bir şekilde karşı tarafa iletilmesinde; insanlar arasında sağlıklı bir iletişimin kurulmasında ve daha birçok şeyde dili güzel ve düzgün kullanmanın çok önemli bir işlevi olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Konfüçyüs'ün “*Bir ülkeyi yönetmeye çağrılıysaydım, hiç kuşkusuz dili gözden geçirmekle başlardım*” sözü de bu gerçeği en yalın haliyle ifade etmektedir. Bu durum bilim adamlarının, çocuklarda dil gelişiminin en yoğun olduğu dönemde nelerin etkili olabileceği üzerinde daha fazla yoğunlaşmalarını gerekli hatta zorunlu kılmıştır. Alan uzmanlarınca yapılan çeşitli araştırmalarda yaratıcı yazma yaklaşımının çocukların dil gelişimine olumlu katkısının olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmada çocuğun dil gelişiminde yaratıcı yazmanın önemi üzerinde durulmuştur. Çalışma literatür taramasına dayanmaktadır. Çalışmanın sonunda çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yaratıcılık, yaratıcı düşünme, yaratıcı yazma, çocuğun dil gelişimi.

*Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Ankara. fahri@gazi.edu.tr

** Araştırma Görevlisi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Van. kenanbulut80@yyu.edu.tr

The Importance of Creative Writing in The Language Development of Child

Abstract: It is an undeniable fact that language has an important function at keeping up with quickly changing and developing needs at our age which is regarded as Information Age; transmitting emotion, idea, wish and desires in an eloquent and effective manner, communicating with people in an accurate way and in many other things. Confucius' saying "If I were called to rule a country, I would definitely start from the language" simply expresses this reality. That makes it necessary even obligatory for scientist to concentrate more on what is crucial at a time when language development is crucial for children. It is expressed in several research by the experts of the realm the approach of creative writing has a positive contribution to child language development. In this study, it has been emphasized importance of creative writing has in child language development. The study is based on literature review. The end of study covers various suggestions.

Key words: Creativity, creative thinking, creative writing, language development of the child.

Giriş

Okullarımızda yazı yazdırılırken çoğunlukla uygulanan sıkı kurallar, çocuklarda yazı yazmaya karşı mesafeli durma sonucunu doğurmuştur. Yazı güzelliği, kâğıt düzeni, dilbilgisi ve imla kurallarının ilk yıllardan başlayarak okul hayatı boyunca sıkıca tembih edilmesi hatta çoğunlukla çocuğun ne yazdığından daha çok önemsenir olması bir zaman sonra öğrencide yazı yazmayı bir işkence haline getirmektedir. Yazı yazmanın işkenceye dönüştüğü bir ortamda çocukların dil gelişiminin de olumsuz etkileneceği muhakkaktır. Oysaki Oral (2008)'ın *Yine Yazı Yazıyoruz* adlı kitabının ön sözünde ifade ettiği gibi eğitim, insanın merak ettiğini, onun işine yarayacak olumlu bilgi ve davranışlarla zenginleştirme sanatıdır, bir işkence aleti değil.

1980’li yıllardan sonra önem kazanmış olan yaratıcı yazma, alan uzmanlarına göre, çocukların yazı yazmaya yönelik olumsuz tutumlarını değiştirmelerinde önemli derecede katkısı olan bir yaklaşımdır.

Temizyürek (2008), Çocukta Dil Gelişim Süreci; Dağabakan ve Dağabakan (2007), Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları; İlhan (2005), Çocukların Dil Edinimi, Gelişimi ve Dile Katkıları; Karacan (2000), Bebeklerde ve Çocuklarda Dil Gelişimi başta olmak üzere çocuğun dil gelişimi ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Mevcut çalışmalarda yaratıcı yazmanın çocuğun dil gelişimine olumlu-olumsuz etkisine çeşitli şekillerde değinilmekle birlikte, literatürde buna yönelik başlı başına herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma, bu yönüyle alandaki bir eksiği gidermeyi hedeflemektedir.

Çalışmanın amacı, son yıllarda önemi daha iyi anlaşılmaya başlamış olan yaratıcı yazma becerisinin çocukların dil gelişiminde ne tür bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktır. Literatür taramasına dayanan çalışmanın, çocuğun dil gelişiminde büyük önemi haiz olup öğretim programlarının hazırlayıcılarına ve uygulayıcılarına önemli yararlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünme

Latince “creare” sözcüğünden türeyen yaratıcılık kavramı doğurmak, yaratmak, meydana getirmek anlamlarında kullanılmaktadır. Torrance, yaratıcılık ile ilgili Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (Torrance Tests of Creative Thinking)’nin ana noktasını oluşturan şu tanımı yapar: “Sorunlara, yetersizliklere, bilgideki boşluklara, eksik elemanlara, uyumsuzluklara, düzensizliklere vb.lerine duyarlı olma; güçlükleri belirleme, çözümler arama, yetersizliklere ilişkin tahminlerde bulunma veya hipotezler oluşturma; bu hipotezleri

sınama, yeniden sınama, revizyondan geçirerek yeniden sınama ve en sonunda sonuçları iletme süreci” (Torrance’tan aktaran Davaslıgil, 2013).

Robinson’a göre yaratıcılık zekânın bir işlevidir, çok çeşitli biçimleri vardır, çok çeşitli kaynaklardan yararlanır ve her insanın çok çeşitli yaratıcı güçleri vardır. Yaratıcılık, insan zekâsının etkin olarak katıldığı tüm faaliyetlerde mümkündür. İnsan zekâsının belirleyici ögesi, imgelem ve simgesel düşüncenin gücüdür yaratıcılık (Robinson, 2008). Rıza (2000)’ya göre ise var olan kalıpları yıkma, başkalarının yaşantılarına açık olma, alışılmışların dışına çıkma, bilinmeyenlere doğru bir adım atma, empoze edilmiş düşünce çizgisini kırma ve yeni bir düşünce çizgisi ortaya koyma, belli bir problem için değişik alternatif çözümler getirme, başkalarının izlediği yoldan çıkma, başka şeylere yol açan yeni bir şey bulma, yeni bir ilişki kurma, yeni bir düşünce ortaya koyma, bilinmeyen yeni bir teknik veya yöntem icat etme ve insanlara yararlı olan bir aracı veya bir aygıtı bulma (Rıza’dan aktaran Kuvanç, 2008)dır.

Mayesky (aktaran Dikici, 2001)’e göre yaratıcılık “*birey rüya gördüğünde ya da herhangi bir şekilde hayal kurduğunda ortaya çıkar.*” Nitekim Rawlinson (aktaran Dikici, 2001) da benzer bir tanımlamada bulunarak yaratıcı düşünmenin bir rüya görmek olduğunu belirtir. Ona göre “*Rüya görmek, beynin çalışabilmesi için temel işlevlerdendir ve rüya görmeyen çok az insan vardır.*” San (2008)’a göre yaratıcılık “*Bilinen şeylerden yepyeni bir şey çıkarmak, yeni, özgün bireşime (sentez) varmak*”tır. “*Yaratıcı bir kişilikte ... serüvenci düşünme, imgelerle düşünebilme ve imgelemci olma, ... bireşimci (sentezci) yargılara varabilen bir kişilik yatmaktadır*” (San, 2008). Noyanalpan (aktaran Yenilmez-Yolcu, 2007), yaratıcılığı “*hem bir süreç hem de bu sürecin sonunda ortaya özgün bir ürün koyma*” olarak ele alınabileceğini ifade etmektedir. John Preeman’a göre ise “*Yaratıcı olmak demek;*

dünyaya yeni ürünler ya da düşünceler sunabilmek demektir” (Noyanalpan’dan aktaran Yenilmez-Yolcu, 2007). Bessis (aktaran Koray, 2004)’e göre de “Bilinenlerden yeni sentezler yapma faaliyetleri”dir. Çağlar (1999) da yaratıcılığa ait özellikleri sayarken sentez yapabilmekten bahseder: “Bileşim (sentez) ve bir sonuca götürme: Yaratıcı kişi birbiriyle bağıntısı olmayan parçaları ve öğeleri birbiri ile uyumlu bir şekilde yepyeni bir sentez oluşturacak şekilde birleştirme yeteneğine sahiptir. O daha önceden bir bütünü oluşturan parçalar üzerinde iyice çalışmadan bir bütünün ayrıntılarını kavrar ve yepyeni bir sentez oluşturur. Çeşitli parçalar arasında yeni bağıntular kurarak yepyeni bir sentez yapabilir.” Csikszentmihalyi (aktaran Üstündağ, 2009)’e göre yaratıcı kişiler “Fanteziler, hayal kurma ve gerçekler arasındadır.” Robinson (2008)’a göre yaratıcılık “sistemli bir biçimde, etkin olarak bir şey üret”mek demektir. Oral (2008) yaratıcılıktan bahsederken, “Duyularını kâğıda ister öykü, ister şiir olarak döksün, kişi bu yolla kendini aynadan görmüş gibi olacaktır.” ifadelerini kullanır.

Bu tanımlardan da anlaşıldığı üzere yaratıcılık denilince aklımıza “duyarlı olmak, çözümler oluşturmak, hipotezler oluşturmak, kendini gerçekleştirmek, alışılmışın dışına çıkmak, yeni ve bilinmeyeni icat etmek, özgür ve özgün buluşlar ortaya koymak, rüya görmek, hayal kurmak, ana yoldan ayrılmak, kalıplardan kurtulmak, tepkide bulunmak, varlığı ortaya çıkarma süreci, uyandırılmayı bekleyen dev, zekânın bir işlevi, imgelem, süreç, ürün, yeti” vb. ifadeler gelmelidir (Bulut, 2012). Öztürk (2007)’e göre bu tanımlarda yaratıcılıkla bağlantılı yaygın olan kelimeler; yenilik, farklılık ve orijinalliktir.

Yaratıcılık, yaratıcı düşünme demek değildir. Ancak bu ifadeler sıklıkla birbirlerinin yerlerine kullanılabilir. Kuvanç (2008)’a göre yaratıcılık zihinsel ve performans

dayalı etkinlikleri, yaratıcı düşünme ise sadece zihinsel etkinlikleri çağırır. Bu sebeple yaratıcılık, yaratıcı düşünmeyi de kapsar.

Yaratıcılık söz konusu olduğunda; bilgi ve deneyim birikiminden yararlanarak sentezleme sonucu yeni ürünler ortaya koymak gerekir. Birbirleriyle farklı olan, ilişkisi olmadığını sandığımız şeylerin ilişkisini kurmak ve yeniyi yaratmak gerekir. Görmek, yaratmanın başlangıcıdır. Buluşun, yeniliğin söz konusu olduğu yaratıcılıkta, zihnin tüm yetileri, düşünme süreçleri, imgelem, duygular etkileşim halindedir. Yaratıcılık tüm zihinsel yetileri geliştirmede rol oynar. Yaratıcı düşünme; buluşçu, yenilik arayan ya da eski sorunlara yeni çözümler getiren ve özgün düşüncelerin ortaya çıkmasını sağlayan bir düşünce biçimidir. Bilgi çağında, bilgi üretme ortamında yaşam bulması ve geliştirilmesi gereken bir olgudur. Yaratıcı düşünme özgürdür, hareketlidir, üretken bir süreçtir. Çok yönlü bakmak, çok seçenekli çözüm yolları bulmak gerekir. Tasarımcı yaratıcı eylem sürecidir (Yenilmez-Yolcu, 2007).

İnsanlık tarihinde gelişmeyi ve ilerlemeyi sağlayan bütün önemli buluşlar, yapılan keşifler yaratıcılığın ve yaratıcı düşünmenin bir ürünüdür. Mısırlıların takvimi, Mezopotamyalıların tekerleği, Sümerlerin yazıyı, Babillilerin toplama makinesini, Lidyalıların parayı buluşu; ampulün, suyun kaldırma kuvvetinin, yer çekim kuvvetinin, Pi sayısının bulunuşu; telefonun, bilgisayarın icadı; tıp ilmindeki ilklerin tamamı ve binlercesi ancak sıra dışı ve farklı olanın peşine düşen beyinlerin ürünü olabilir. İnsanlık tarihi kadar eski olan yaratıcılık ve yaratıcı düşünme insanoğlu tarafından ortaya konulan her çalışma ve her uğraşın içinde vardır (Bulut, 2012).

Yaratıcı Yazma

Dil becerilerinin sonuncusu olan yazma, diğerlerine göre daha güç kazanılan bir beceridir. Bunun sebebi ise yazmanın bilişsel ve duyuşsal öğrenmelerin yanı sıra psiko-motor beceri gerektiren bir eylem olmasıdır. Bu nedenle formel eğitim gerektirmektedir. Yazma becerisinin psiko-motor beceri gerektirmesi, çok sayıda alıştırma yapma zorunluluğunu gerekli kılar. Bir duvar ustasının tuğlaları yerleştirirkenki hızı, onun sürekli bu işi yapmasından geldiği gibi, yazmayı adet edinen kimsede de sözcükler kendiliğinden yazı sayfalarına akar. Doğrudan doğruya eğitimle elde edilen yazma becerisi, elverişli ortamda, uygulama ve denemelerle, sabırla, özen ve çaba göstererek kazanılır. Önceki bilgi, birikim ve tecrübelerin olmasını da zorunlu kılmaktadır (Bulut, 2012).

Anahtar kelimesi yaratıcılık olan yaratıcı yazma, bireyin yaratıcılığını kullanarak, yani, dış dünyadan edindiği izlenimleri, kendi hayal dünyasında yeni bir tarzla ortaya koyarak yazmasıdır.

Yaratıcı yazmanın temelleri Piaget'in "Yeni Yöntemler" (1971) olarak adlandırdığı görüşlerine dayanmaktadır. Piaget çocukların küçük yetişkinler olarak görülmemesi gerektiğini ve yetişkinlerle aynı ussal işlemlere sahip olmadığını, çocukların bilgiyi alabilmesi için ilgilerinin teşvik edilmesi gerektiğini savunur. Geleneksel okul anlayışı etkinliklerin tümünü öğrenciye dayatırken, yeni okul anlayışı öğrencinin ihtiyaç ve ilgilerine dayanan doğaçlama temelli ve özgün etkinlikleri barındırır (Dawson'dan aktaran Aktaş, 2009).

Yaratıcı yazılar özgündür. Kişinin özgürce yazdığı ve hayal gücü tarafından karakterize edilen yazılardır. Yaratıcı yazıların standart bir biçimi ve tarzı yoktur. Pratik (işlevsel) yazılardan ayrıldığı yön tam da burasıdır. Küçük (aktaran Temizkan, 2010)'ün ifade ettiği gibi yaratıcı yazmada normal değerleri zorlamaksızın alışılmışın dışına çıkmak, hayal

gücünden yararlanarak herkesten farklı düşünceler ortaya koymak, özgürlüğü yakalayabilmek, akıcı ve hoşlanarak yazmak, yazmadan zevk almak, standartların dışına çıkmak gibi durumlar söz konusudur.

Yaratıcı yazıda öncelikle öğrencilerin belirli bir konudaki duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmaları, özgün akıcı fikirler üretip duygu ve düşüncelerini cesaretle, dürüstçe ve etkili biçimde kâğıda dökmeleri hedeflenmektedir (Oral, 2008). İçlerinde çatışmalar yaşayan, kendini diğer kişilere açamayan, kendini tanımakta zorlanan kişilerin duygularını kâğıda dökmeleri kendi benliklerinin sınırlarını yakından görmelerine olanak tanır. Duygularını kâğıda ister öykü, ister şiir olarak döksün, kişi bu yolla kendini aynadan görmüş gibi olacaktır (Oral, 2008).

Var olan bilgileri, kavramaları, olayları, bellekteki sesleri, görüntüleri, hayalleri yeniden kurgulayarak, birbiriyle ilişkilendirerek ortaya yeni bir beste, şiir, öykü, deneme ya da roman koyma etkinliğidir yaratıcı yazma (Güleryüz'den aktaran Ak, 2011). Bir anlamda özgürce yazabilmektir. Özgürce yazmak, özensizce, bilgisizce yazmak demek değildir. Duyguları, düşünceleri, izlenimleri, hayalleri ifade etmeye yarayan bir yazma biçimidir. Amacı okuru bilgilendirmek değil, etkilemek olan yaratıcı yazma, içinde yaşadığımız sıradanlık kültürünün ya da kitlesel aidiyetin dışına adım atmamıza imkân sağlar (Sabancı Üniversitesi Yazma Becerileri Merkezi'nden aktaran Ak, 2011).

Sıra dışı düşünebilmek, ana yoldan ayrılarak sınırların dışına çıkabilmek, hayallere dalabilmek, rüya görebilmek, özgür ve özgünlüğe yelken açabilmek yaratıcı yazı yazabilmenin ilk şartıdır. Ne var ki bu hiçbir zaman tek başına bir anlam ifade etmez. Çünkü yaratıcılık ancak bir şey ortaya koyulduğunda gerçekleşir (Bulut, 2012). Robinson (2008) da şu ifadeleriyle bu görüşü desteklemektedir: "İnsanlar soyut olarak yaratıcı değildirler; bir

şeyde yaratıcıdırlar -matematikte, mühendislikte, yazıda, müzikte, iş hayatında vb-. Gerçekten bir şey yapmıyorsanız, yaratıcı olamazsınız.” Yaratıcı düşünme yeteneğine sahip bireyin bunu yazıyla ortaya koyması da ancak dil vasıtasıyla olur. Dili etkileyici kullanamayan kişinin yaratıcılığındaki etki de zayıf kalacaktır. Demek ki yaratıcı yazının temel iki boyutundan birisi yaratıcı düşünme ise, diğeri dildir.

Çocukta Dil Gelişimi

Çok farklı tarifleri olan dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en önemli araçtır. Çiftçi (2007) dili, insanların uzun süre edindikleri tecrübeler sonucunda vücuda getirdikleri; duygu, düşünce ve isteklerini aktarmakta kullandıkları simgeler bütünü olarak tarif etmektedir. Sadece insan türüne ait olmayan dil diğer canlılarda da türlerine özgü bir nitelik olarak iletişim görevini yerine getirmektedir. Ancak insanların kullandığı dil özelliklerine benzer bir iletişim aracı başka hiçbir türde mevcut değildir. Hall ve ark. (1986)’nın ifadeleri de bunu desteklemektedir: “Dil anlam, üretim ve kullanımdaki özellikleri ile yalnızca insan toplumlarında bulunan bir yetenektir. Hayvan türleri de sesler ve beden hareketlerinin yardımıyla birbirleri ile iletişim kurarlar, hatta insan dilini bir noktaya kadar anlamayı öğrenebilirler ancak insan dışındaki hiçbir tür çıkardığı sesleri insan dilinde olduğu gibi açık ve iç tutarlığı olan, üretken ve yaratıcı bir sistem durumuna getirememiştir” (Hall ve ark.’ndan aktaran Karacan, 2000)

“Çocuk kimdir?” sorusuna verilen cevaplar; çocuğun fizyolojik gelişim süreci, doğup büyüdüğü sosyal ortam ve bu ortamdaki hukuki kimlik, kültürün çocuğa bakışı vb. etkenler sonucunda ortaya çıkan sınırlandırma problemiyle değişiklikler gösterebilmektedir. Çocuğu tanıyabilmek için onun geçirdiği dönemi belli bir zamanla sınırlandırmak ve her disiplin açısından bu süreci ayrı evrelere bölmek gerekmektedir (Özbay, 2011).

Çocuğun dil gelişim süreci, psiko-motor gelişim süreciyle paralellik arz eder. Çocuktaki fiziki gelişim onun zihin ve dil gelişiminin temelini oluşturur. Eğitimde çocuğun dil gelişim aşamalarına göre hareket etmek onun dil gelişimini sağlıklı bir şekilde etkilemektedir. Çocukların dil gelişimi ile ilgili pek çok veri bulunmasına rağmen bakış açılarından kaynaklanan birtakım farklılıklara rastlanmaktadır. Çünkü çocuğun dil gelişimi başta tıp bilimi olmak üzere sosyal psikoloji veya dil bilim açılarından ele alınmaktadır (Temizyürek, 2008).

Bebekler dil gelişimi ve öğrenimine donanımlı olarak doğarlar. Dünyaya geldikleri andan itibaren de insan sesini, insan sesleri içerisinde de annelerinin seslerini ayırt edebilirler (De Casper ve Fifer'den aktaran İlhan, 2005). Çünkü çocuğun anne karnındayken işitmeye başladığı ilk andan itibaren anne sesini duyduğu, bu durumun onda kulak aşinalığı yaptığı düşünülmektedir.

Çocukta dil gelişiminin önemli özelliği ilk dönemlerin evrensel oluşudur. Farklı dilleri konuşan toplumların çocuklarında dil gelişiminin benzerlik gösterdiği görülmektedir (MEB, 2011). Bununla birlikte çocukların dil gelişim hızları birbirinden farklıdır. Bu farklılık aynı milletin çocuklarında da barizdir. Karakuş (aktaran İlhan, 2005)'a göre de çocuk tabii bir sıra ve intizama göre inkişaf eder. Fakat bütün çocukların gelişim oranı ve süreci aynı değildir; kimi daha hızlı, kimi daha yavaş bir gelişme gösterir. ... Hatta bir milletin aynı yaş gurubundaki çocuklarının biyo-psiko-sosyolojik gelişmeleri de farklıdır.

Doğdukları andan itibaren dil gelişimlerinde günden güne ilerlemenin yaşandığı çocuklarda bu durum okulla birlikte farklı ve daha yoğun bir süreç izlemeye başlar. Çocuklar, girdikleri bu yeni ortamda daha da yoğunlaşan konuşma ve dinlemenin yanı sıra okuma ve yazma becerileri ile de tanışmış olurlar. Bu da onların dil gelişimlerinin artık farklı bir sürece

girdiği anlamına gelmektedir. Çünkü çocuklar bu ortamda günlük yaşantılarında o güne kadar pek rastlamadıkları konular hakkında bir şeyler dinler o konularla ilgili konuşur, bir süre sonra ise aynı konularla ilgili okumaya ve yazmaya başlarlar. Okul çağıyla birlikte dil becerileri diye adlandırılan bu beceriler çocuğun dil gelişiminde çok önemli yer tutmaya başlar. Kendi içerisinde birçok alt başlığa ayrılan bu beceriler, uygulanma şekillerine göre çocuğun dil gelişimine az ya da çok katkı sağlar.

Çocuğun Dil Gelişiminde Yaratıcı Yazmanın Etkisi

Yazı yazmada çaba gösterme ve emek verme zorunluluğuna karşın kişinin istek ve arzusu, içinden geldiği gibi yazma özgürlüğü söz konusu olmazsa yazı diye ortaya konulan ürünler, başkalarının söylemlerinin tekrarından başka bir şey olmayacaktır. Başkalarının söylediklerini tekrar etmekten çok farklı olan yaratıcı yazma, etkili bir sentez yapabilme becerisini gerektirir. Dil gelişiminin yoğun olduğu dönemlerde öğrencilerden çevresinde duyduklarından, görüp izlediklerinden, yaşadıklarından yeni ve özgün çıkarımlar yapmalarını ve bunları kâğıda dökmelerini istemek onların yaratıcılık kabiliyetlerini harekete geçirir. Böyle bir çabaya giren öğrenciler ortaya koydukları ürünü kendilerine özgü bir yapıya büründürmek için yazılarında kullandıkları farklı sözcük sayılarını çoğaltmaya çalışacak, sıklıkla kullanılan sözcüklerden çok günlük hayatta pek fazla kullanılmayan kelime ve kelime gruplarına, cümle yapılarına başvuracaklardır.

Yaratıcı yazı, farklı yazım türlerini kapsar. Bunların arasında kişisel öyküler, şiirler, senaryolar, fıkralar, makaleler, bilim-kurgu öyküler, oyunlar, hatta duvar yazıları yer alır (Oral, 2008). Bu yazım türleri öğrencilerin sıra dışı düşüncelerini ve var olan kalıpların dışına çıkmalarını sağlayacaktır. Farklı düşünceler farklı yaratımlar getirecektir. Bu da farklı olanı farklı bir şekilde dile getirmeyi sağlayacaktır. İşte tam da burada çocuklar dilin

güzelliklerini keşfedeceklerdir. Farklı yapılar keşfetme ve bunları yazılarında kullanma onların dil gelişimine katkı sunacaktır.

Öztürk (2007)'ün aktardığına göre Spandel (2005), “fikirler, organizasyon, üslup, kelime seçimi, akıcı cümle ve mekanikler”i yaratıcı yazılarda bulunması gereken nitelikler olarak saymaktadır. Yaratıcı yazmada bir fikrin olması ve bu fikrin ilginç olması esastır. Çünkü yazıyı çekici kılan en önemli özelliklerden birisi de fikrin ilginçliğidir. Üslup yazarın kullandığı kelime ve cümlelerde ortaya çıkar, yazıların benzeri yazılardan ayırt edilmesini sağlar. Kelimelerin seçimi yazıya ayrı bir çekicilik katar. Cümlelerin akıcı olması yazıların okunmasında büyük etkiye sahiptir. Bir çocuğun yazı yazarken bu niteliklerin farkında olarak yazma çabası, onu, dili daha derinlemesine işleme çabasına götürecektir. Bu çaba ise dilin güzelliklerini fark etmesini ve yazılarında yansıtmasını sağlayacaktır.

Yaratıcı yazarlar, genellikle yazma arzusundadırlar. Bu yazarlar, hayallerinin ortaya çıkmasına ve özgürce dolaşmasına izin verirler. Merakları hiçbir zaman tatmin olmaz. Bu yazarlar olayları daima anlamak için araştırır ve sahip olduğu kelimelerde keşfettiklerini açıklamaya girişirler. Yaratıcı yazarlar, sürekli olarak araştıran kâşiflerdir. Onlar, en iyi şekilde anlamak için derinliklere inen birer madencidir (Öztürk, 2007). İşte yaratıcı yazarlarda bulunan bu özellikler, dil gelişimine katkı sağlayan bir başka unsurdur. Çünkü dilin derinliklerine inmeye çalışan yazarlar, dilin bilinmeyenlerini keşfederler. Yeni anlam ve anlam ilgilerini ortaya koyarlar. Çocuklarda dil gelişiminin yoğun olduğu ilköğretim çağında, onlara yaratıcı yazarlarda bulunan bu özellikleri kazandırmaya çalışmak onların dil gelişimine olumlu katkı sunacaktır.

Gelişme çağındaki çocukların herhangi bir konuda yazı yazmaları o konuda kendilerini daha gerçekçi bir şekilde sorgulamalarını, hayal dünyalarını daha çok

zorlamalarını sağlamaktadır. Karşılarında birebir iletişim kurdukları bir kişinin olmaması, kendilerini daha özgür hissetmelerine, daha da önemlisi o konudaki düşüncelerini hiç değiştirmeden serbest akışa bırakmalarına yardımcı olmaktadır. İşte bu yüzden yazı yazarken çocuklar kendilerini rahatlatıcı ve daima kabul eden bir ortamın içinde bulurlar. Bu psikolojik ortam çocuğun (hatta yetişkinin de) kendini özgürce dışa vurmasını sağlarken, yüz yüze iletişimde fazla mümkün olmayan hayal gücünü kullanmayı geliştirir (Oral, 2008). Çocuğun hayal gücünü özgürce kullanması, düşlediklerini özgürce kâğıda dökmesi dil gelişimine büyük katkı sunar. Çünkü çocuk “Ne yazsam? Nasıl yazsam kabul görür?” endişesinden uzaklaştıkça kendisini daha rahat hissedecek, bu da onun sözcükleri özgürce kullanmasını sağlayacaktır.

Dil ancak özgür bir ortamda mecrasını bulur ve gelişir. Bunda da yaratıcı yazmanın önemi büyüktür. Çünkü yaratıcı yazmada özgünlük ve özgürlük vardır. Yaratıcı yazılar yazabilmek için de bireyin kendisini güvende hissedebileceği özgür bir ortam olmazsa olmazların başında gelmektedir. Öğrencilere yazı yazma teknikleri elbette öğretilecek. Ancak bu yapılırken Göçer (2010)’in de belirttiği gibi duygu ve düşüncelerini bir kalıba sıkıştırmadan anlatmalarına ortam hazırlanmalı, öğrencilerin ortaya koydukları ürünlere iltifat edilmelidir. Bu yaklaşım onları yazmaya istekli kılacağı gibi, her geçen gün daha nitelikli metinler ortaya koymalarına ve dili etkili bir şekilde kullanmalarına yardım edecektir.

Çocukların doğada gezdirilmeleri, gezi esnasında sahip oldukları izlenimleri farklı bakış açılarıyla ortaya koymaları ve bunları sınıfta okumaları; müze gezilerinde bulunan öğrencilerin tarihi eserlerle diyaloga girmeleri ve bu diyalogu yazılarına dökmeleri, gezi sonunda da müzenin kafeteryasında buluşup yazdıklarını birbirleriyle paylaşıp farklı bakış açılarını görmeleri; bir pencereden (virane bir binanın penceresi ya da bir saray penceresi

olabilir) dışarı baktırılan öğrencilerin gördükleri ile ilgili şiir yazmaları ve bunları birbirleriyle paylaşmaları; öğrencilere önce serbest olarak öykü yazdırılması, daha sonra gruplar oluşturularak yazdıkları öyküleri birbirlerine okumalarının ve dönüt almalarının sağlanması; öğretmenin vereceği anahtar sözcükten öğrencilerin sözcükler türetmesi ve bu türetilen sözcüklerin kullanılarak öyküler yazılması, daha sonra öğrencilerin yazdıkları hikâyeleri birbirlerine okumaları, dönütlerin alınması ve öykülerin tüm sınıfa okunması, değerlendirmenin (öykülerin genişliğine, yani öyküde yer alan sözcük sayısına göre) yapılması (Oral, 2003) gibi daha birçok yaratıcı yazı uygulamaları hassasiyetle uygulandığı takdirde çocukların dil gelişimlerine (özellikle kelime hazinelerinin gelişimi yönünde) önemli katkılar sağlayacaktır.

Ayrıca yaratıcı yazılar yazma ile dil gelişimi birbirlerinden etkilenirler. Çünkü yaratıcı yazma çabası dilin gelişimine katkı sunduğu gibi, dilin gelişimi de daha fazla ve etkileyici yaratıcı yazıların yazılmasını sağlayacaktır.

Sonuç

Yaratıcı yazı özgünlüktür. Öğrencinin okuduklarından, dinlediklerinden, gördüklerinden, karşılaştıklarından ve benzeri her türlü şeyden yeni, özgün, akıcı fikirler üretip, hissettiklerini ve düşündüklerini cesurca ve etkili bir dille ifade etmeleridir. Bu becerinin öğrenciye kazandırılması için çokça uygulama yapılmalıdır. Okullarda buna yönelik etkinlik çeşidinin ve sayısının çoğaltılması yaratıcı yazma çalışmalarına önemli katkı sağlayacaktır.

Yaratıcı yazma becerisini elde etmiş olan öğrenciler, ortaya koydukları yazılı ürünlerinde yeni ve farklı sözcükler kullanma, farklı ifade biçimlerine başvurma, konulara

farklı açılardan bakabilme ve söz konusu farklı bakışları en güzel şekilde ifade edebilme çabasına gireceklerdir. Bu da onların dil gelişimine olumlu katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın sonunda yaratıcı yazının dil gelişimine olan katkılarından bazılarının şunlar olduğu saptanmıştır:

- Yaratıcı yazıyla çocuklar anadillerini geliştirebilecekleri uygulamalar yapma imkânını elde ederler.
- Yaratıcı yazma etkinlikleri sayesinde araştırmacı bir ruha sahip olan öğrenciler, belli kalıpların dışına çıkma imkânı bulacaklarından dili özgürce kullanmayı öğrenirler. Özgürce yazmanın tadına varan çocuklar, yazılarını zenginleştirme çabasına girerler. Bu da onların dil ustalarına yönelmelerini sağlar. Dil ustalarından edindikleriyle dili daha iyi kullanırlar ve yazılarını her geçen gün daha da zenginleştirerek güzel yazılar ortaya koyma çabasına girerler.
- Duygu ve düşüncelerini yazı aracılığıyla ifade etmelerine olanak sunan yaratıcı yazma etkinlikleri, öğrencilerin kişisel öyküler, şiirler, senaryolar, fıkralar, makaleler, bilim-kurgu öyküler, oyunlar ve duvar yazıları gibi farklı türlerden yazma çalışmalarını yaparak yazma becerilerini deneyimlerle zenginleştirmelerine katkıda bulunur. Bu da onların sözcük kullanımını belirgin bir oranda artırır, kelime hazinelerini zenginleştirir.
- Yaratıcı yazılar aracılığıyla çocuklar kendilerini en güzel şekilde ifade etme olanağı bulurlar. Bu olanağı değerlendirmek isteyen çocuklar, dili doğru kullanarak kendilerini etkili bir biçimde anlatma çabasına girerler. Bu da onların dil gelişimine katkı sunar.

Makalenin Bilimdeki Konumu (Yeri)

Türkçe Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Makalenin Bilimdeki Özgünlüğü

Çocuğun dil gelişimi ve yaratıcı yazma ile ilgili literatürde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Çocuğun dil gelişimi ile ilgili çalışmalar, genel olarak çocuklarda dil gelişim aşamaları, dil gelişiminin çocuklarda hangi aşamalarda nasıl bir gelişme gösterdiği ve buna etki eden genel etkileyiciler üzerinedir. Yaratıcı yazma ile ilgili çalışmalar ise genel olarak alan çalışması şeklinde veya belli yaş ya da sınıf düzeyinde bulunan öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin ölçülmesine yöneliktir.

Bu çalışma, çocuğun dil gelişiminde, diğer etkileyicilerden hariç, yaratıcı yazmanın nasıl bir öneme sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ak, E. (2011). *Yaratıcı yazma etkinliklerinin ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersindeki yazılı anlatım becerileri üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Aktaş, M. (2009). Yabancı dil öğretiminde yaratıcı yazmanın başarıya ve yazılı anlatıma etkisi, *Dil Dergisi*. 145, 7-27.
- Bulut, K. (2012). *2006 Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı'nda yer alan yazma kazanımlarının yaratıcı yazmaya uygunluğu*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Çağlar, D. (1999). Yaratıcı çocuklar ve yaratıcılığın geliştirilmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. 1(9), 1624-1630.

- Çiftçi, Ö. (2007) *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin türkçe öğretim programında belirtilen okuduğunu anlamayla ilgili kazanımlara ulaşma düzeyinin belirlenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dağabakan, F. Ö. ve Dağabakan, D. (2007). Dil ve çocukta dil gelişim kuramları. *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 155-161.
- Davaslıgil, Ü. (2013). *Yaratıcılık*. 10 Temmuz 2013 tarihinde <http://www.ustunveozel.com/dosya10.htm>. sayfasından erişilmiştir.
- Dikici, A. (2001). Sanat eğitiminde yaratıcılık. *Milli Eğitim Dergisi*, 149.
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde yazma eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi - The Journal of International Social Research*, 3(12), 178-195.
- İlhan, N. (2005). Çocukların dil edinimi, gelişimi ve dile katkıları. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 155-160.
- Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve çocuklarda dil gelişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3, 263-268.
- Koray, Ö. (2004, Temmuz). *Yaratıcı düşünme tekniklerinden altı düşünme şapkası ve nitelik sıralama tekniklerinin fen derslerinde uygulanmasına yönelik öğrenci görüşleri*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulmuş bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kuvañç, K.E.B. (2008). *Yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumlarına ve türkçe dersindeki başarılarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- MEB. Orta Öğretim Genel Müdürlüğü. (2006). *Spor masajı dersi taslak öğretim programı (10. sınıf)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2011). *Çocuk gelişimi ve eğitimi, dil gelişimi*. Ankara: MEB.
- Oral, G. (2003). *Yine Yazı Yazıyoruz – Okulda, İşyerinde, Evde Kullanılabilecek Yaratıcı Yazı Uygulamaları*. Ankara: Pegem A.

- Oral, G. (2008). *Yine Yazı Yazıyoruz – Okulda, İşyerinde, Evde Kullanılabilecek Yaratıcı Yazı Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özbay, M. (2011). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Kitap.
- Öztürk, E. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Robinson, K. (2008). *Yaratıcılık - Aklın Sınırlarını Aşmak*. (N. G. Koldaş, Çev.). İstanbul: Kitap.
- San, İ. (2008). *Sanat ve Eğitim - Yaratıcılık, Temel Sanat Kuramları, Sanat Eleştirisi Yaklaşımları*. Ankara: Ütopya.
- Temizkan, M. (2010). Türkçe öğretiminde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi. *Tübar XXVII. Bahar*, 621-642.
- Temizyürek, F. (2008). Çocukta dil gelişim süreci. *Türkiyat Araştırmaları*, 7, 169-17.
- Üstündağ, T. (2009). *Yaratıcılığa yolculuk*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yenilmez, K. ve Yolcu, B. (2007). Öğretmen davranışlarının yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 95-105.